

Ympäristöministeriölle
Viite: VN/630/2022

Vantaan kaupungin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Vantaan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi ilmastolain muuttamiseksi ja lausuu asiasta seuraavaa:

Pykäläkohtaiset huomiot:

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

Ilmastosuunnitelman laatiminen tai päivittäminen valtuustokausittain on kannatettava aikaväli.

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

Ilmastosuunnitelman laatiminen on tärkeää suunnitelmallisen ilmastotyön kannalta, ja sen tulee olla mahdollista tehdä kunnan omista lähtökohdista. Lain perusteluissa huomioidaankin hyvin, että kuntien erilaiset painotukset suunnitelmissa ovat mahdollisia.

Vantaalla on laaja kaupunkistrategiaan perustuva ilmastosuunnitelma, Resurssiviisauden tiekartta, jossa on kirjattuna kaupunkiyhteisesti hyväksytyt tavoitteet ja kuvattu niihin pääsemiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Tiekartan tavoitteita edistävät tarkemmat toimenpiteet on esitetty, aikataulutettu ja vastuutettu toimialakohtaisilla toteutussuunnitelmilla, joita seurataan vuosittain ja jotka hyväksytään toimialoilla.

Lakiesityksessä kuntien ilmastosuunnitelman yhtenä vähimmäisvaatimuksena olisi ilmastotoimenpiteiden esittäminen ja että suunnitelman hyväksyy valtuusto. Vantaan resurssiviisauden tiekartta on valtuuston hyväksymä strateginen ohjelma, joka täsmentyy toimialoilla hyväksyttävillä toteutussuunnitelmilla. Tämän toimivan hyväksyntäprosessin Vantaa haluaa säilyttää ja näkee, että yksityiskohtaisten toimien vieminen kaupunginvaltuuston päätettäväksi myöskään jatkossa lain tultua voimaan ei ole tarpeen. Riittää, että toimenpiteet on määritelty ja hyväksytty kunnalle sopivassa elimessä, esimerkiksi toimialojen johtoryhmissä tai lautakunnissa. Tämä mahdollistaa valtuustokauden aikaisen jouston ja toimenpiteiden muokkauksen, sillä ilmastomuutoksen hillinnän keinot kehittyvät jatkuvasti, ja muuttuvassa toimintaympäristössä on vältettävä turhaa, jäykistävää ohjeistusta. Vantaa pitää tärkeänä, että lain joustavuudella vältetään mahdollinen päällekkäinen raportointi sekä kelpuutetaan kaupungeilla jo olemassa olevat, vähimmäisvaatimukset täyttävät ilmasto-ohjelmat ja toimivat toimintatavat sellaisenaan.

Hallituksen esityksen perustelutekstien mukaan kunnan päästötavoitteen on katettava kunnan alueen kasvihuonekaasupäästöt. Kunnille tarjolla oleva Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä kuntakohtainen päästölaskentatyökalu on tarpeellinen palvelu, mutta kunnissa on vakiintuneesti käytössä myös muita laskentatyökaluja, kuten esimerkiksi pääkaupunkiseudulla HSY:n tuottama jo pitkään käytössä ollut vastaava laskenta. Myös näiden laskentatyökalujen käyttäminen tulee olla mahdollista myös jatkossa.

Lakiluonnoksen mukaan ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien toimien ja tavoitteiden asettaminen on kunnille vapaaehtoista. Lakiluonnoksessa säädetään vain, että mikäli kunta päättää sopeutumiseen liittyvistä tavoitteista tai toimenpiteistä, niiden on oltava yhteneviä ilmastolain tavoitteiden kanssa. Kuitenkin kuntaa koskevien ilmastoriskien arviointi ja haavoittuvuuksien selvittäminen sekä näiden perusteella laadittavien sopeutumistoimien määrittely hyödyttäisi kuntia ilmastokestävyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistymisen myötä. Sopeutumissuunnittelu ja -toimet voisivat kuulua kuntien ilmastosuunnitelmien vähimmäisvaatimukseen, jolloin myös kunnille tarvittavaa tukea ilmastosuunnitelmien laadintaan tulisi tarkistaa.

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

Lakiluonnoksen perusteluteksteissä mainitaan kunnille tarjolla oleva Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä kuntakohtainen päästölaskentatyökalu, joka on tarpeellinen palvelu. Koska kunnissa on jo vakiintuneesti käytössä myös muita laskentatyökaluja, kuten Vantaalla jo aiemmin mainittu HSY:n laskenta, on seurannan oltava mahdollista myös muilla työkaluilla.

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

On tärkeää, että kunnan ilmastosuunnitelman tavoitteet viedään kuntastrategiaan, jolloin ne ovat samanarvoisia muiden valtuustokauden tavoitteiden kanssa. Tällöin tavoitteita toteuttavien toimenpiteiden resursointi tulee myös varmemmin osaksi kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa. Tähän ei ilmastolaissa kuitenkaan voida velvoittaa, sillä kuntastrategian sisältöä määrittää kuntalaki.

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

Vantaan kaupunki pitää hyvänä, että muutoksenhausta ja muutoksenhakuoikeudesta on laissa säädetty erikseen. Kuntien oikeusturvan kannalta olisi kuitenkin perusteltua, että myös kunnilla olisi ilmastolain mukaisesti valtioneuvoston päätöksiin valitusoikeus, mikäli ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat kyseistä kuntaa.

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Esityksen keskeisenä tavoitteena on vauhdittaa ilmastotyötä sellaisissa kunnissa, joissa se ei ole vielä käynnistynyt tai edennyt kovin pitkälle. Esitys tuo tähän myös kunnille tarjottavaa tukea. Tämä on tärkeää, mutta vaikuttavuuden näkökulmasta olisi tärkeä luoda kannustimia myös ilmastotyötä jo pitkään tehneille kaupungeille kunnianhimoisten päästövähennys- ja sopeutumistoimien jatkamiseksi ja kehittämiseksi. Vaikka suunnitelmallisuus on tärkeää kuntien ilmastotyössä, tulisi poliittisen ohjauksen ja resurssoinnin painopisteen olla ilmastotoimien toimeenpanossa.

Muut huomiot

Vantaan kaupunki pitää ongelmallisena sitä, että lakiluonnos on ollut lausunnoilla kesälomakauden aikaan, jolloin kunnalliset toimielimet eivät kokoontu. Laadukkaassa lainvalmistelussa tulisi aina varmistaa, että kunnat pystyvät lausumaan itseään koskevista asioista oman päätöksentekoprosessinsa mukaisesti. Ilmastolain kohdalla Vantaan kaupunki pyysi lisääaikaa 10.8.2022 saakka, koska asiassa päätösvaltaisen kaupunginhallituksen ensimmäinen kokous kesätauon jälkeen on 8.8.2022. Kaupunki ei kuitenkaan saanut lisääaikaa kuin 8.8.2022 saakka.

VANTAAN KAUPUNGINHALLITUS